
6 Milieuraad

Aan de orde is het **debat** naar aanleiding van een algemeen overleg op 1 maart 2012 over **de Milieuraad**.

De voorzitter:

Naar ik hoop, is het voor iedereen duidelijk dat het een tweeminutendebat is en dat het allemaal binnen de twee minuten moet, dus zowel uw tekst als uw eventuele motie of moties. Het indienen van een motie is niet verplicht, het zich houden aan die twee minuten dus wel.

Mevrouw **Dijkers** (PvdA):
Voorzitter. Namens de PvdA dien ik twee moties in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat met het opnemen van luchtvaart in het ETS ook deze sector haar steentje gaat bijdragen aan het terugdringen van broeikasgasemissies;

constaterende dat de luchtvaartsector zijn handtekening heeft gezet onder dit akkoord;

constaterende dat de internationale druk om af te zien van het systeem weliswaar toeneemt, maar de invoering tevens leidt tot versnelde onderhandelingen in het ICAO;

verzoekt de regering, conform de afspraken vast te houden aan haar positie en de Kamer op korte termijn te informeren over de status van de onderhandelingen in het ICAO,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Dijkers en Ouwehand. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 407 (21501-08).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat transparantie in productieketens de laatste periode fors is toegenomen en dat dit zorgt voor een toenemende druk om rekening te houden met de sociale en milieuaspecten van deze productie;

constaterende dat vanwege de bijmengverplichting de gegevens over herkomst van olie toch al bekend zijn bij de regering;

constaterende dat transparantie weliswaar enige administratieve lasten met zich meebrengt maar dat de voordelen groter zijn en dat deze kosten gerelateerd aan de enorme omzetten en winsten van olieproducerende bedrijven nihil zijn;

verzoekt de regering, de gegevens die vanwege de bijmengverplichting toch al bij haar bekend zijn, openbaar te maken zodat per bedrijf inzichtelijk wordt wat de herkomst van de brandstof is,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Dijkers en Ouwehand. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 408 (21501-08).

De heer **De Mos** (PVV):

Voorzitter. Ik ga gauw over tot het indienen van drie moties. Ik dien eerst een motie in om dat gekke ETS terug te draaien.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat onderzoek van het Kennisinstituut voor Mobiliteit (KiM) uitwijst dat invoering van het ETS-systeem, door gigantische verliezen aan passagiers en banen, desastreuze gevolgen heeft voor de Nederlandse luchtvaartsector;

constaterende dat het ETS-systeem in de komende jaren voor honderden miljoenen omzetverlies in de Nederlandse luchtvaartsector zal zorgen;

constaterende dat de overstapfunctie van Schiphol door het ETS-systeem ernstig wordt bedreigd;

constaterende dat anti-ETS-landen dreigen met tegenmaatregelen die kunnen resulteren in een heuse handelsoorlog;

overwegende dat er een aangenomen motie-De Mos (32500-XII, nr. 37) ligt, die de regering heeft opgeroepen er zorg voor te dragen dat de invoering van emissiehandel voor de luchtvaart in 2012 geen nadelige concurrentiepositie dan wel een verslechtering van de netwerkpositie met zich mag brengen voor de Nederlandse luchtvaart en zodoende het level playing field niet mag verstoren;

van mening dat deze aangenomen motie niet wordt uitgevoerd;

verzoekt de regering, de implementatie van de ETS-wetgeving direct terug te draaien en deelname aan het ETS-systeem te beëindigen, teneinde de Nederlandse luchtvaartsector te behoeden voor een economische teloorgang,

De Mos

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid De Mos. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 409 (21501-08).

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks):

Ik heb een vraag aan mijn collega van de PVV. Hij heeft het over "gigantisch". Ik heb de cijfers even op een rijtje gezet. Daaruit blijkt dat het gaat om 0,3%. Als 0,3% verlies voor de PVV "gigantisch" is, dan verwacht ik toch dat de PVV in de komende overleggen een enorm meegaande beweging zal maken. Waarom is het "gigantisch" als het 0,3% is?

De heer **De Mos** (PVV):

Wij kunnen de debatten wel opnieuw voeren, maar ik kan beter vragen uit welk ei mevrouw Van Tongeren komt. Als wij ten tijde van een economische crisis een van de beste sectoren van de Nederlandse economie onevenredig hard raken, zal Schiphol straks zijn hubfunctie kwijtraken en dan zullen passagiers "overvliegen". Dat is ook al niet goed voor het door mevrouw Van Tongeren zo geliefde milieu. Alles is afhankelijk van de prijs van de CO₂-tonnen. Is de prijs van CO₂ € 10 per ton, dan daalt het aantal passagiers met 150.000. Dat kost de sector 30 mln. Wordt de prijs € 20 per ton, dan daalt het aantal passagiers met 300.000 en dan kost dat de sector 60 mln. per jaar. Volgens mij zijn dat helemaal geen goede berichten, zeker niet ten tijde van een economische crisis.

De voorzitter:

Volgens mij hebt u dit al eens vaker besproken, of is het helemaal nieuw? Het klinkt mij zo vertrouwd in de oren.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks):

Het rapport met deze cijfers is net verschenen. De teksten zijn vooruitlopend op het onderzoeksresultaat uitgesproken door de PVV en door de staatssecretaris. Nu is het resultaat bekend en uit het onderzoek blijkt dat het 0,3% minder is en dat het enorm goed is voor het milieu. Dat de heer De Mos eerst een alarmerende opmerking maakte, kan ik mij voorstellen, maar nu hebben wij de cijfers en daaruit blijkt dat het gaat om 0,3%. Dat is toch niet gigantisch?

De heer **De Mos** (PVV):

Ga eens met Schiphol praten. Ga eens met de KLM praten. Uit welk ei komt mevrouw Tongeren dat zij tijdens een economische crisis deze rare maatregelen gaat opleggen? Dat moeten wij niet doen, zeker niet omdat de landen buiten Europa een stuk slimmer zijn en allerlei tegenmaatregelen hebben aangekondigd. Straks mogen wij bijvoorbeeld niet meer over Rusland vliegen. Misschien weet mevrouw Van Tongeren dat de meeste vluchten van de KLM over Rusland naar Azië gaan. Dan is het "bye-bye, zwaai-zwaai" naar die vluchten. Dat is iets wat wij niet moeten willen. GroenLinks wil dat wel. Dat noemen ze bij GroenLinks "zin in de toekomst". Bij ons noemen wij dat "heel erg onverstandig".

De voorzitter:

En ik ga u nog eens uitleggen hoe het met de biologie zit.

De heer **De Mos** (PVV):

Dank, voorzitter.

Ik wil nog twee moties indienen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het ETS-systeem dreigt te escaleren in een handelsoorlog met anti-ETS-landen die dreigen met tegenmaatregelen;

constaterende dat het Kennisinstituut voor Mobiliteit (KiM) door middel van een onderzoek heeft vastgesteld dat het ETS-systeem de Nederlandse luchtvaartsector in het hart zal raken met omzetverliezen, verlies aan passagiers en verlies van banen;

overwegende dat deze economische gevolgen voor de Nederlandse luchtvaartsector niets meer van doen hebben met de Milieuraad;

verzoekt de regering, het ETS-systeem naast in de Milieuraad ook te bespreken in de Transportraad en de raad voor regeringsleiders, teneinde de gevolgen van het ETS-systeem voor de economie en de werkgelegenheid alsmede het voorkomen van een handelsoorlog naar het allerhoogste niveau te tillen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden De Mos en Leegte. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 410 (21501-08).

De heer **De Mos** (PVV):

Voorzitter. Dan heb ik nog een megakorte motie over een vergelijkend onderzoek.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het Kennisinstituut voor Mobiliteit (KiM) door middel van een onderzoek heeft vastgesteld dat het ETS-systeem schadelijk is voor de Nederlandse luchtvaartsector;

overwegende dat het ETS-systeem in de hele Europese Unie is ingevoerd;

verzoekt de regering, tijdens de komende Milieuraad in Brussel te pleiten voor een vergelijkend onderzoek waarbij de gevolgen van het ETS-systeem voor de Europese luchtvaartsector in kaart worden gebracht,

De Mos

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid De Mos. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 411 (21501-08).

De heer De Mos heeft deze motie wel heel snel voor-gelezen. Bij "Uitzending gemist" kunt u het stukje van de heer De Mos vertraagd beluisteren. Dan kunt u horen wat hij nu heeft gezegd. U moet allen beter uw tijd plannen.

Het woord is aan mevrouw Van Tongeren.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks):
Voorzitter, ik heb twee moties.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de productie van olie uit teerzanden meer vervuiling veroorzaakt dan de productie van conventionele olie;

constaterende dat de Europese Commissie om die reden heeft voorgesteld een hogere CO₂-waarde vast te stellen voor teerzandolie dan voor conventionele olie en om een rapportageplicht voor oliebedrijven in te voeren;

verzoekt de regering, het voorstel van de Europese Commissie te steunen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van Tongeren en Van Veldhoven. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 412 (21501-08).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het regeerakkoord stelt dat Nederland voor zijn energievoorziening minder afhankelijk moet worden van andere landen, hoge prijzen en vervuilende brandstoffen en dat de huidige, hoge prijzen voor olie en andere fossiele brandstoffen bewijzen dat dit een verstandige formulering in het regeerakkoord is;

overwegende dat de G20-leiders in 2009 beloofd hebben om inefficiënte en vervuilende fossiele subsidies uit te faseren;

constaterende dat in Kopenhagen, Cancún en Durban afspraken zijn gemaakt over het terugdringen van de wereldwijde CO₂-uitstoot en dat het afbouwen van het gebruik van fossiele brandstoffen daarvoor noodzakelijk is;

verzoekt de regering, als onderdeel van de EU-inzet voor de Rio+20 Conferentie te pleiten voor afspraken over het in kaart brengen en het zetten van een eerste stap in het afbouwen van subsidies voor fossiele energie,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van Tongeren en Van Veldhoven. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 413 (21501-08).

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks):

In mijn laatste 25 seconden wil ik de staatssecretaris nog het volgende vragen. Nu wij het KiM-rapport hebben, blijkt dat het eerdere "boehoe, de KLM gaat omvallen, Schiphol zal niet langer bestaan" onterecht is. Het KiM heeft nu namelijk aangetoond dat dit slechts een vermindering van 0,3% van de omzet en het aantal banen rond Schiphol zal betekenen. Ik neem aan dat de staatssecretaris met deze informatie uit het rapport zijn verzet tegen het ETS zal laten varen.

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66):

Voorzitter. Ik heb één vraag en één korte motie. Uit het KiM-rapport blijkt dat de kosten van het ETS € 0,40 zijn op een retourtje Londen en € 5 op een enkeltje Jakarta. De staatssecretaris zegt dat dit onverteerbare verhogingen zijn. Hoe moet ik dat rijmen met een brandstof toeslag van € 40, die blijkbaar wel kan? Daarom de volgende motie, want mijn fractie is er niet van overtuigd dat de nadelen van het ETS opwegen tegen de voordelen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat uit berekeningen van het KiM volgt dat ETS Luchtvaart een fors positief effect heeft op het verlagen van de CO₂-uitstoot en niet leidt tot massaal "omvliegen";

verzoekt de regering, de inzet van de Europese Commissie te steunen;

verzoekt de regering tevens, het volledige KiM-onderzoek voor vrijdag naar de Kamer te sturen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van Veldhoven, Wiegman-van Meppelen Scheppink en Van Tongeren. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 414 (21501-08).

Leegte

De heer **Leegte** (VVD):

Voorzitter. De wereldgemeenschap bleek tijdens de klimaatop in Durban niet in staat om bindende afspraken te maken over CO₂-reductie. Dat is een gemiste kans, die ons dwingt om na te denken over echte oplossingen voor echte problemen. Een eenzijdige CO₂-reductie in de Europese Unie is niets meer dan een rem op de economische groei. De ETS Luchtvaart in de EU is daar een voorbeeld van. Het systeem kan niet van tafel, dat realiseren wij ons, maar misschien kunnen we er wel voor zorgen dat we in dat systeem geen kosten maken. Vandaar de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat uit onderzoek in opdracht van het ministerie van I en M blijkt dat het ETS voor de luchtvaart leidt tot een verslechtering van de concurrentiepositie voor de Nederlandse luchtvaart en een verstoring van het level playing field;

constaterende dat dit tot een fors oplopend banenverlies op Schiphol kan leiden als er actieve vergeldingsmaatregelen en/of boycotten worden toegepast door niet-EU-landen;

voorts constaterende dat er op 22 februari 2012 in Moskou vergeldingsmaatregelen dan wel boycotten zijn aangekondigd door 23 landen, waaronder de VS, China, Rusland en India;

overwegende dat een eenzijdig ETS leidt tot verplaatsing van vliegbewegingen naar buiten de EU;

verzoekt de regering, bij de Milieuraad aan te dringen op het voorkomen van negatieve effecten op de economie door, in afwachting van een mondiaal systeem, de betalingen binnen het huidige ETS-systeem op te schorten of de CO₂-prijs op € 0, of zo laag mogelijk, te stellen en daar bij gezamenlijk op te trekken met gelijkgestemde landen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Leegte en De Caluwé. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 415 (21501-08).

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66):

Dat is een interessant voorstel van de VVD-fractie, maar de opbrengsten van het ETS zijn al ingeboekt in de rijksbegroting. Hoe gaat de VVD-fractie een eventuele tegenvaller opvangen? Of is het gewoon een ongedekte cheque?

De heer **Leegte** (VVD):

Het is altijd het standpunt van de VVD geweest dat het ETS een mondiaal systeem voor de luchtvaart moet worden. De opbrengsten van het ETS Luchtvaart zijn niet ingeboekt. Voor het ETS ligt dat anders, maar daarover heb ik het nu niet, want dat is een ander onderdeel. De kosten voor de economie zijn zo groot dat het onverantwoord is om dit systeem op dit moment eenzijdig in Europa in te voeren. Dat moeten wij niet doen. Wij moeten echt wachten op de komst van een mondiaal systeem. Dat was, is en blijft het standpunt van de VVD-fractie, omdat een eenzijdig ingevoerd systeem onze economie alleen maar uitholt. Dat is onverstandig in deze tijd.

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66):

Het gaat om opbrengsten die al meegerekend zijn. Als die opbrengsten wegblijven, dan moet de heer Leegte voor een dekking zorgen. Doet hij dat niet, dan kan hij dit voorstel niet doen.

De heer **Leegte** (VVD):

Dat is niet juist. Wij weten namelijk niet wat de prijs is. Er is geen kosteninschatting.

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66):

Maar dan weet de heer Leegte ook niet wat zijn voorstel gaat kosten.

De heer **Leegte** (VVD):

De scenario's zijn bekend. Er gaan 200 banen door verloren. Mijn collega De Mos heeft dat uitgerekend. Het gaat dus ten koste van de economie. Wij hebben verder geen opbrengst in de begroting ingeboekt. Het slaat dus zeker geen gat in de begroting. Die suggestie werp ik dan ook verre van mij.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks):

De heer Leegte komt ook met heel dreigende teksten. Zo zou de hele luchtvaartindustrie instorten. De cijfers laten echter zien dat het leidt tot een daling met 0,3%. Hoe kan de heer Leegte dan volhouden dat het een enorme impact heeft? Hoe kan hij verder volhouden dat het geen effect heeft op de rijksbegroting? Of de afschaffing heeft een enorm effect op de rijksbegroting of het heeft nauwelijks effect. Als dat laatste het geval is, hoeft je het ook niet af te schaffen en heb je ook geen problemen met je rijksbegroting.

De heer **Leegte** (VVD):

Kortheidshalve verwijs ik naar het eerdere antwoord van mijn collega De Mos.

Mevrouw **Van der Werf** (CDA):

Voorzitter. Het CDA heeft altijd gepleit voor een "level mondiaal playing field". Het is inderdaad belangrijk dat hierover mondiale afspraken worden gemaakt. Ik ben dan ook blij dat de staatssecretaris bij herhaling heeft gewezen op de mondiale kansen. Die liggen er namelijk wel degelijk. Ik hoor dan ook graag welke opstelling van Nederland op de beste manier bijdraagt aan de realisatie van dat mondiale akkoord. Uitstel kan dat namelijk wel eens doorkruisen.

Van der Werf

De heer Benjamin, het hoofd van de ICAO, zei half januari dat er voor het eind van het jaar een voorstel zou liggen om de airline-emissies op een wereldwijde basis te regelen. Mijn fractie wil de minister daarover graag iets meegeven voor de Milieuraad. Vandaar de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de ICAO verwacht dat zij voor eind 2012 tot een mondiaal akkoord kan komen over beperking van broeikasgasemissies in de luchtvaart;

overwegende dat een mondiaal akkoord te prefereren is boven een Europees akkoord;

verzoekt de regering, in de Milieuraad te pleiten voor diplomatie en activiteiten die leiden tot een mondiaal akkoord,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van der Werf. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 416 (21501-08).

Mevrouw Van der Werf (CDA):

Het is nodig dat de vliegbewegingen efficiënter worden, omdat dat mogelijk de komst van een ETS-akkoord dichterbij brengt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de EU ETS Luchtvaart niet alleen zorgt voor milieuwinst, maar ook een negatief effect heeft op de luchtvaartsector in Europa, zoals door het KiM is onderzocht;

overwegende dat milieuwinst en een reductie van brandstofkosten gerealiseerd kunnen worden door defragmentatie van het Europese luchtruim;

verzoekt de regering, het proces om te komen tot een Single European Sky te versnellen;

verzoekt de regering tevens, in de Milieuraad krachtig te pleiten voor versnelling van het Single European Sky-initiatief,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van der Werf. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 417 (21501-08).

We wachten even totdat de staatssecretaris beschikt over de teksten van alle moties en dan gaan we luisteren naar de beantwoording. De staatssecretaris geeft aan dat hij behoefte heeft aan een schorsing van twee minuten.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Staatssecretaris Atsma:

Voorzitter. Er is een aantal vragen gesteld en er zijn elf moties ingediend. Ik zal kortheidshalve reageren op de nieuwe elementen die zijn ingebracht. De andere elementen neem ik mee in mijn reactie op de moties, omdat daarbij in mijn beleving geen nieuw materiaal is aange-reikt.

Het nieuwe voor vandaag is de samenvatting van het rapport over de introductie van ETS in relatie tot luchtvaart. Ik bestrijd de opvatting van mevrouw Van Tongeren dat het allemaal wel mee zal vallen. De introductie van het emissiehandelssysteem voor de luchtvaart kan juist wel fikse consequenties hebben. De cijfers zijn in de rapportage genoemd. Daar doe ik niets aan af. We weten allemaal dat de hoogte van de emissierechten meebepalend zullen zijn voor de effecten.

De heer Leegte, mevrouw Van der Werf, maar ook de heer De Mos hebben terecht gewezen op mogelijke andere consequenties. Die zijn natuurlijk niet meegewogen, want als wij nog niet weten wat die zijn, kunnen wij ze niet inschatten. Wij hebben het over honderden arbeidsplaatsen op Schiphol en misschien wel honderdduizenden passagiers. Dan vind ik dat er sprake is van vergaande consequenties. Het is goed dat het KiM vanuit een onafhankelijke positie een en ander op een rij heeft gezet. Ik vind dat het verstandig is dat dit in Europa bekend wordt. Daarom heb ik bewust de samenvatting naar de Kamer gestuurd, zodat de Kamer weet wat de belangrijkste conclusies zijn. Ik heb nog niet het hele rapport gestuurd, omdat ik dat ook nog niet had. Tegen mevrouw Van Veldhoven zeg ik dat ik ervoor zal zorgen dat de Kamer zo snel mogelijk het complete rapport heeft. Ik neem aan dat men ook een inhoudelijke reactie van mij daarop verwacht. Dat lukt vrijdag niet, want ik heb het complete rapport nog niet gezien. Zodra het er is, zal ik ervoor zorgen dat het onverwijld naar de Kamer wordt gestuurd.

Mevrouw Van Veldhoven (D66):

Ik dank de staatssecretaris voor deze toezegging, maar kan hij daaraan een concrete termijn verbinden, zowel voor het rapport als voor zijn brief?

Staatssecretaris Atsma:

Ik wil het u in de loop van volgende week doen toekomen, omdat het alles te maken heeft met het dictum van een van de moties van de heer De Mos, namelijk dat het, ook wat mij betreft, goed is om het op de agenda te zetten van de Transportraad. Daarom vind ik dat u eigenlijk volgende week al het conceptrapport zou moeten hebben. Ik zal er bij het KiM op aandringen om het mij zo snel mogelijk te doen toekomen. Vervolgens zal ik de Kamer een reactie daarop sturen.

Atsma

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks):

Ik heb aan de staatssecretaris een soortgelijke vraag als ik aan de heer De Mos en de heer Leegte heb gesteld. De staatssecretaris heeft het antwoord vast paraat. Als wij het aantal banen dat in het passend onderwijs verdwijnt hiermee vergelijken, wordt er toch met twee verschillende maten gemeten? Dit gaat over 0,3% baanverlies en 0,3% minder vliegbewegingen tussen nu en 2015. Ik heb het complete rapport niet, dus ik kan de onderliggende aannames niet checken. Maar hoe kan de staatssecretaris 0,3% aanduiden als "vergaande consequenties"? Dit rapport werd steeds aangehaald als de onderbouwing waarom Nederland niet mee zou kunnen in het ETS-systeem. Nu hebben wij het rapport. Het laat zien dat het natuurlijk voor die 200 mensen vreselijk vervelend is, maar het is een afrondingsverschil; je kunt het statistisch nauwelijks hard maken.

Staatssecretaris **Atsma**:

Tegen de mensen die het mogelijkwerijs en onverhoopt zou betreffen zou ik niet in die zin willen herhalen wat u daar zegt, namelijk dat het slechts een statistisch gegeven is dat er honderden banen zouden kunnen verdwijnen. Ik benadruk nogmaals dat het natuurlijk een aanname is, op basis van een lage CO2-prijs. Een van de afgevaardigden wees zojuist terecht op de verrekensystematiek in relatie tot de rijksbegroting. Daarin is rekening gehouden met een hoger bedrag dan datgene waar het KiM rekening mee gehouden heeft wat betreft de ondergrens van wat het zou kunnen kosten. Er zijn dus wel degelijk effecten, los van de eventuele sanctiemogelijkheden. Het is te gemakkelijk om te zeggen dat het meevalt. Op basis van het huidige rapport kunnen wij de conclusie trekken dat er wel degelijk fikse gevolgen zullen zijn, waarbij Nederland onevenredig zwaar wordt getroffen, wegens het feit dat hier meer intercontinentaal luchtvaartverkeer plaatsvindt.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks):

Dit is de staatssecretaris van Milieu en hij is niet bereid om een milieumaatregel te nemen als zijn eigen onderzoeksrapport laat zien dat er geen verregaande dan wel desastreuze consequenties zijn maar dat er slechts sprake is van een consequentie van 0,3%. Verdubbelt de CO2-prijs, dan zitten we op 0,6%. Dat kan de staatssecretaris toch niet met droge ogen verregaande consequenties voor de Nederlandse luchtvaartsector noemen?

Staatssecretaris **Atsma**:

Ik zeg nogmaals dat daardoor honderden arbeidsplaatsen kunnen verdwijnen. Het zal misschien 100.000 passagiers schelen. Bovendien zal het voor de passagiers een duurder prijskaartje opleveren. Als je dat internationaal vergelijkt, zeg ik nog eens met u dat we er wel voor moeten zorgen dat het gelijke speelveld er blijft. We hebben niet gezegd dat we tegen ETS Luchtvaart zijn. We hebben alleen gezegd dat we willen dat het wereldwijd geïntroduceerd wordt. Dat is de ambitie, dat was de ambitie en dat blijft de ambitie. Dat heeft niets te maken met hoe ik erin zit. Ik ben daarover volstrekt helder. We moeten ervoor zorgen dat we dit soort zaken wereldwijd breed aanpakken. Wat dat betreft zijn er gelukkig positievere ontwikkelingen aan de horizon waar te nemen.

Ik kom op de motie op stuk nr. 407 van mevrouw Dikkers. Die raakt aan de ETS-problematiek. In die motie vraagt zij om conform de eerder gemaakte afspraken te blijven inzetten op het beleid, vooral omdat binnen de

ICAO de onderhandelingen op gang lijken te komen. Het laatste is waar en daar zijn wij blij mee. Wij hebben dat ook gestimuleerd en de inzet van Nederland is, te komen tot een mondiaal systeem. Als ik de motie zo mag duiden, dan laat ik het oordeel daarover graag aan de Kamer. Ik heb me afgelopen maandag steeds op die manier uitgelaten.

Ik kom op de motie op stuk nr. 408 met betrekking tot de problematiek van de teerzandolie. Daarin verzoekt mevrouw Dikkers de regering om de gegevens die vanwege de bijmengverplichting toch al bij haar bekend zouden zijn, voor de Kamer inzichtelijk of transparant te maken. Ik heb in het overleg al aangegeven dat het buitengewoon lastig is om dat op dit moment te doen, ook gezien de kosten. Ik kan dus niet anders dan conform de lijn in het overleg de motie ontraden.

Mevrouw **Dikkers** (PvdA):

Ik vind het spijtig dat de staatssecretaris die motie ontraadt. Als die gegevens er zijn, moeten die volgens mij gewoon inzichtelijk worden gemaakt. Ik zie onwil in plaats van dat de staatssecretaris ook op dat punt transparantie wil betrachten. Ik wilde echter reageren op mijn motie die door de staatssecretaris als eerste werd aangehaald. Hij zegt daarover dat hij wil komen tot een internationaal systeem. Dat snap ik. In het algemeen overleg zei hij tegen ons dat de doelstellingen en het Europese systeem van het ETS wel degelijk daaraan vasthouden. Als hij de motie leest in die zin dat hij het internationaal van aard moet maken en dat hij het oordeel aan de Kamer laat, is dat niet mijn bedoeling.

Staatssecretaris **Atsma**:

Nee, maar u vraagt in de motie of de regering zich conform de afspraken aan haar positie houdt. Die positie heb ik in het afgelopen halfjaar meerdere keren duidelijk gemaakt. Die houdt in dat er wetgeving is in Europa. Daar kunnen we niet onderuit, zeker niet in ons eentje. We kunnen wel proberen om het onderwerp te agenderen. Dat hebben we gedaan en dat blijven we doen. Inmiddels doen we dat met andere landen. Met u zeg ik dat het goed is dat je ziet dat juist daarover een aantal gesprekken op gang komt in ICAO-verband. In die zin is onze inzet dus nog steeds hetzelfde. Wij kunnen niet onder ETS Luchtvaart uit, maar wij vinden wel dat we alles op alles moeten zetten om onevenredig negatieve gevolgen voor de Nederlandse luchtvaart te voorkomen. Dat kunnen we het beste doen door te pleiten voor een wereldwijd gelijk speelveld. Dat doen we via de ICAO-tafel. Dat is afgesproken. In die zin hebben we gelukkig nog een beetje tijd.

Mevrouw **Dikkers** (PvdA):

Ik houd de motie aan.

De voorzitter:

Op verzoek van mevrouw Dikkers stel ik voor, haar motie (21501-08, nr. 407) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

Staatssecretaris **Atsma**:

Ik kom op de motie op stuk nr. 409 van de heer De Mos. Daarin vraagt hij om vanwege de gevolgen een streep te zetten door de ETS Luchtvaart. Wij maken ons met hem

Atsma

zorgen over de gevolgen daarvan, maar ik heb al aangegeven dat het buitengewoon lastig zal zijn om ons te voegen naar het dictum in deze motie. Wij hebben in de eerste plaats namelijk, evenals 26 andere landen, de handtekening gezet onder wetgeving. In de tweede plaats vinden wij dat we alles op alles moeten zetten om internationaal het gelijke speelveld beter in kaart te brengen. Ik moet die motie dus ontraden.

In de motie op stuk nr. 410 verzoeken de leden De Mos en Leegte de regering om het ETS-systeem behalve in de Milieuraad ook te agenderen in de Transportraad en in de Raad Algemene Zaken. Ik deel de strekking van deze motie en zou deze motie als ondersteuning van beleid willen kwalificeren. In zijn motie op stuk nr. 411 vraagt de heer De Mos of ik bereid ben om te bepleiten dat ook in andere landen vergelijkbaar onderzoek wordt gedaan. Dat ben ik zeker. Dat is juist een van de redenen waarom ik vind dat het KiM-onderzoek ook in Europa bekend moet zijn. Ik heb bewust gekozen voor het KiM, omdat ik vind dat het onverstandig is – dat hebben eerdere discussies met de Kamer mij geleerd – om je alleen te baseren op feiten en gegevens afkomstig uit de luchtvaartsector. Nu deze cijfers bekend zijn, vind ik ook dat ze breder verspreid moeten worden. Daar zal ik zeker ook de Milieuraad voor benutten.

De voorzitter:

Ik heb het oordeel over de motie-De Mos op stuk nr. 411 gemist.

Staatssecretaris Atsma:

Ik vind de motie op stuk nr. 411 zeker ondersteuning van beleid.

De voorzitter:

Oordeel Kamer, dus.

Staatssecretaris Atsma:

Akkoord.

In haar motie op stuk nr. 412 heeft mevrouw Van Tongeren de regering gevraagd om ten aanzien van teerzandolie het voorstel van de Europese Commissie te steunen. Ik heb al aangegeven dat wij de ambitie van de Europese Commissie kunnen delen, maar dat de wijze waarop men een en ander wil invullen, namelijk door het te combineren met een hoge administratieve lastenverplichting, mij zeker niet aanspreekt. In die zin moet ik de motie in haar huidige formulering ontraden, hoewel we het over de ambitie absoluut eens zijn. Tegen de wijze waarop zeg ik echter nee. Daarom kan ik niet anders dan de motie op dat punt ontraden.

In de motie op stuk nr. 413 vraagt mevrouw Van Tongeren de regering mede namens mevrouw Ouwehand om bij de Rio+20-onderhandelingen die in juni zullen plaatsvinden, als inzet naar voren te brengen het schrappen van subsidies die schadelijk kunnen zijn voor het milieu in de meest ruime zin. Ik heb al aangegeven dat het kabinet de Kamer in april zal informeren over de Nederlandse inzet gerelateerd aan de Europese inzet. Ik vind dus op dit moment uitspraken hierover prematuur. Ik kan niet anders dan deze motie ontraden, tenzij mevrouw Van Tongeren zegt: ik houd de motie aan totdat er met de Kamer is gesproken over de inzet voor Rio+20. Dat zou voor de hand kunnen liggen.

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks):

Dan houd ik die motie nog even aan.

De voorzitter:

Op verzoek van mevrouw Van Tongeren stel ik voor, haar motie (21501-08, nr. 413) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

Staatssecretaris Atsma:

Dan heeft mevrouw Van Veldhoven in haar motie op stuk nr. 414 de regering verzocht, het volledige KiM-onderzoek voor vrijdag aan de Kamer te sturen. Ik heb al aangegeven dat dit voor vrijdag niet lukt. Mevrouw Van Veldhoven vraagt de regering ook om de inzet van de Europese Commissie te steunen. We zijn juist in gesprek met de Europese Commissie. Een- en andermaal wordt dat tijdens de Milieuraad gedaan, en ook tijdens andere raden. Ik ga er dus vanuit dat we het op dat punt wel eens zullen worden, zeker met KiM-onderzoeken en vergelijkbare onderzoeken in de hand. Ik kan deze motie echter onmogelijk zien als ondersteuning van beleid, omdat beide verzoeken net een slag te ver gaan. Ik zal de aanneming van die motie moeten ontraden.

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66):

De staatssecretaris heeft al een toezegging gedaan op het tweede punt. Ik vind het prima als we het KiM-onderzoek volgende week krijgen samen met de brief. Ik kom even terug op het eerste punt. De staatssecretaris wil streven naar een wereldwijde oplossing en uiteraard is dat voor iedereen het ideaal. Dat doen we als Europa natuurlijk het beste als we stevig en met één mond spreken. Is de staatssecretaris bereid om er in die zin voor te zorgen dat hij de Europese Commissie steunt, juist om tot die internationale oplossing te komen?

Staatssecretaris Atsma:

Daarover zijn we het eens. Het gaat om de vraag wat de inzet is van de Europese Commissie in ICAO-verband. Nederland heeft het geagendeerd. Dat is bekend. Ik ben blij dat ook de Europese Commissie nu echt aan tafel is gaan zitten om met de andere partners in ICAO-verband over de problematiek te spreken. Ik ga er verder van uit het wij het op dit punt ongetwijfeld eens zullen worden, zeker als het ook nog een breder draagvlak krijgt. Dan ben ik dus zeker bereid om dit te steunen. Ik wil echter uiteraard wel precies weten wat wij gaan steunen. Ik kan niet in het diepe springen zonder dat ik precies weet waarover wij het hebben. Het KiM-onderzoek is vooral gedaan om de Europese Commissie duidelijk te maken wat er aan de hand is.

De voorzitter:

Is het een idee om met deze ruime toezegging de motie in te trekken, mevrouw Van Veldhoven?

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66):

Ik zal de motie in ieder geval aanpassen. De staatssecretaris kan met zijn inzet nu immers juist het eenduidige geluid ondermijnen. Dat zou de positie van Europa verzwakken en uiteindelijk het doel waarvoor de staatssecretaris staat niet dichterbij brengen. Ik zal de motie dus aanpassen. Ik houd haar daarom op dit moment even aan.

Atsma

De voorzitter:

Op verzoek van mevrouw Van Veldhoven stel ik voor, haar motie (21501-08, nr. 414) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

Staatssecretaris Atsma:

Prima.

De heer Leegte van de VVD vraagt in zijn motie op stuk nr. 415 om, gehoord de discussie die wij de afgelopen dertig minuten hebben gevoerd, op dit moment te stoppen met het ETS voor de luchtvaart en eventueel de CO₂-prijs op € 0 te zetten. De geachte afgevaardigde de heer Leegte is een liberaal. Daarom is het buitengewoon bijzonder dat hij voorstelt om een marktinstrument op een prijs van € 0 te zetten. Dat lijkt mij niet verstandig. Het lijkt mij ook niet handig om dat te doen. Bovendien kan de overheid dat niet doen. Als het ETS in werking treedt, zou het gevolg hiervan verder zijn dat er zal worden gekort op de ETS-rechten. Men zal dan dus elders willen bijkopen. Als de prijs op € 0 staat, zal er moeilijk of niet kunnen worden bijgekocht. Ik meen dus dat dit niet de meest praktische oplossing is. Ik vraag de heer Leegte eigenlijk om akkoord te gaan met het feit dat ik het KiM-onderzoek ook onder de aandacht breng van de collega's in Europa en van de Europese Commissaris. De intentie moet volstrekt helder zijn. Deze motie kan ik echter onmogelijk als een aanbeveling meenemen. Kortom, ik moet de motie ontraden.

De heer Leegte (VVD):

Wat de staatssecretaris nu zegt, is een beetje raar. Zelfs mevrouw Hedegaard, die uitsluitend voor eenzijdige Europese doelstellingen is, zegt dat zij niet gaat handhaven. In Europa kan het dus. Ook de KLM zegt dat je de betalingen kunt opschorten. Dat is wat wij vragen. Wij vragen om aan te dringen op een oplossing. De staatssecretaris is met ons van mening dat het systeem niet werkt en dat het slecht is voor de Nederlandse economie. Het systeem weghalen is onmogelijk. Als dat niet kan, moeten wij het systeem aanpassen zodat het onschadelijk wordt. Ik vraag de staatssecretaris om daarop aan te dringen. Als hij vindt dat dit niet kan, dan zegt hij eigenlijk dat wij dit debat om niets voeren. Hij kan immers het systeem niet weg doen en hij kan er ook niet aan sleutelen. Met andere woorden, er verandert niets in Europa. Als dat zo is, hoeven wij dit debat niet te voeren.

Staatssecretaris Atsma:

Ik heb al eerder gezegd dat het aangenomen wetgeving betreft. Je kunt dus alleen maar iets doen als je het samen doet. De heer Leegte is juridisch onderlegd. Hij weet dus als geen ander wat de consequenties zijn als je een alleengang zou willen maken. Dat is namelijk totaal zinloos. Je kunt dit dus alleen maar in Europees verband doen. Daarom blijven wij in de komende week en de weken daarna hameren op de aspecten die de internationale concurrentiepositie raken. Met alle respect, maar als wij de emissiehandelsrechten op € 0 zouden zetten, zou dat voor alle andere sectoren enorme consequenties hebben. De vraag die mevrouw Van Veldhoven de heer Leegte terecht in een interruptiedebatje stelde, geldt uiteraard net zo goed. Dat is even een bijkomstigheid.

De voorzitter:

Ik verzoek de staatssecretaris om beknopter te antwoorden.

Staatssecretaris Atsma:

Ik ben over dit punt uitgesproken, voorzitter.

De heer Leegte (VVD):

Dit staat niet in de begroting. Het komt pas in volgende begrotingen te staan. Als mevrouw Hedegaard zegt dat ze de ETS niet gaat handhaven, kan de staatssecretaris daarop toch aandringen? Ik haal dan het onderste zinnetje over op € 0 stellen weg. Het gaat mij erom dat dit onschadelijk wordt gemaakt. Ik vraag de staatssecretaris om daarop aan te dringen bij zijn collega's. Als hij dat toezegt, zal ik de motie intrekken.

Staatssecretaris Atsma:

De inzet is dat er een gelijk speelveld wereldwijd komt. Dat was de inzet en blijft de inzet. Dat is breed kabinetsbeleid. Daarop zet ik in. Ik ga dit niet ingewikkelder maken. Het lijkt mij onverstandig om nu wat al te boude uitspraken te doen. De inzet is helder. Wij moeten daarvoor argumenten hebben. Die heb ik voor een deel via het KiM-onderzoek gegeven.

Ik kom op de motie-Van der Werf op stuk nr. 416. Daarin wordt de regering gevraagd om in de Milieuraad te pleiten voor diplomatie in relatie tot het realiseren van een mondiaal akkoord. Het mag duidelijk zijn dat ik achter de intentie sta die uit de motie spreekt. Ik laat het oordeel over deze motie daarom aan de Kamer.

In de motie op stuk nr. 417 vraagt de geachte afgevaardigde mevrouw Van der Werf de regering om het proces om te komen tot een Single European Sky te versnellen en te bespoedigen. Ik meen dat dit alles te maken heeft met het feit dat dit met name voor het milieu een enorme winst zou kunnen betekenen. Kortom, ik steun de inzet die vanuit de Kamer naar mij wordt betracht. Ik laat graag het oordeel over de motie over aan de Kamer.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter:

De stemmingen vinden aansluitend plaats.